

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. lapkričio 25 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – Jurisdikcija nagrinėti prašymą nutraukti santuoką – 3 straipsnio 1 dalies a punktas – Pareiškėjo „įprastinės gyvenamosios vietos“ sąvoka“

Byloje C-289/20

dėl *Cour d'appel de Paris* (Prancūzija) 2020 m. vasario 13 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2020 m. birželio 30 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

IB

prieš

FA

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro trečiosios kolegijos pirmininko pareigas einanti antrosios kolegijos pirmininkė A. Prechal, teisėjai J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (pranešėja) ir N. Wahl,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- IB, atstovaujamo advokatų F. Ingold ir E. Ravin,
- FA, atstovaujamos *avocat* A. Boiché,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos E. de Moustier, T. Stehelin, D. Dubois ir A. Daniel,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller, M. Hellmann ir U. Bartl,
- Airijos, atstovaujamos M. Browne, A. Joyce ir J. Quaney,

* Proceso kalba: prancūzų.

- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, S. Duarte Afonso, P. Barros da Costa ir L. Medeiros,
- Europos Komisijos, atstovaujamos iš pradžių – M. Heller, W. Wils ir M. Wilderspin, vėliau – M. Heller ir W. Wils,

susipažinęs su 2021 m. liepos 8 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), 3 straipsnio 1 dalies a punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant sutuoktinių IB ir FA ginčą dėl prašymo nutraukti santuoką.

Teisinis pagrindas

Reglamentas (EB) Nr. 1347/2000

- 3 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1347/2000 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo bei vykdymo (OL L 160, 2000, p. 19, 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 209), kuris nuo 2005 m. kovo 1 d. buvo panaikintas Reglamentu Nr. 2201/2003, 4, 8 ir 12 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(4) Tam tikrų jurisdikciją ir vykdymą reglamentuojančių nacionalinių taisyklių skirtumai trukdo laisvam asmenų judėjimui ir tinkamam vidaus rinkos veikimui. Taip pat bylose, susijusiose su santuoka ir tėvų pareigomis, yra atitinkamas pagrindas priimti jurisdikcijos kolizinių normų suvienodinimo nuostatas siekiant supaprastinti greito ir savaiminio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūras.

<...>

- (8) Šiame reglamente nustatytos priemonės turėtų būti nuoseklios ir vienodos, kad žmonės turėtų kuo didesnę judėjimo laisvę. <...>

<...>

- (12) Reglamente įtvirtinti jurisdikcijos pagrindai grindžiami taisykle, kad tarp suinteresuotos šalies ir jurisdikciją turinčios valstybės narės turi būti faktinis ryšys. Sprendimas įtraukti tam tikrus pagrindus tolygus faktui, kad jie yra skirtingose nacionalinėse teisinėse sistemose ir juos pripažįsta kitos valstybės narės.“

Reglamentas Nr. 2201/2003

- 4 Reglamento Nr. 2201/2003 1 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Europos bendrija yra iškėlusį sau tikslą sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas. Šiuo tikslu Bendrija, be kita ko, turi patvirtinti teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose priemonės, būtinas, kad vidaus rinka tinkamai veiktų.“

- 5 Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 dalyje numatyta:

„Šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su:

- a) su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia;

<...>“

- 6 Šio reglamento 3 straipsnyje „Bendroji jurisdikcija“ nustatyta:

„1. Bylose, susijusiose su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimu negaliojančia, jurisdikciją turi teismai, esantys toje valstybėje narėje:

- a) kurios teritorijoje:

- yra sutuoktinių nuolatinė [įprastinė] gyvenamoji vieta, arba
- buvo sutuoktinių paskiausia nuolatinė [įprastinė] gyvenamoji vieta, jeigu vienas iš sutuoktinių joje tebegyvena, arba
- yra atsakovo nuolatinė [įprastinė] gyvenamoji vieta, arba
- yra vieno iš sutuoktinių nuolatinė [įprastinė] gyvenamoji vieta, jeigu buvo paduotas bendras pareiškimas [prašymas], arba
- yra pareiškėjo nuolatinė [įprastinė] gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji ten gyveno ne trumpiau kaip metus iki pareiškimo [prašymo] padavimo, arba
- yra pareiškėjo nuolatinė [įprastinė] gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji ten gyveno ne trumpiau kaip šešis mėnesius iki pareiškimo [prašymo] padavimo ir yra atitinkamos valstybės narės pilietis arba, kalbant apie Jungtinę [Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę,] jeigu joje yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta;

- b) kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, kurioje yra abiejų sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta.

2. Šiame reglamente „nuolatinė gyvenamoji vieta“ turi tokią pat reikšmę kaip Jungtinės Karalystės ir Airijos teisinėse sistemose.“

- 7 Minėto reglamento 6 straipsnyje „Išimtinis jurisdikcijos pobūdis pagal 3, 4 ir 5 straipsnius“ nurodyta:

„Sutuoktinis:

- a) kurio nuolatinė [įprastinė] gyvenamoji vieta yra valstybės narės teritorijoje arba
- b) kuris yra valstybės narės pilietis arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra vienos iš pastarųjų valstybių narių teritorijoje.

gali būti paduotas į teismą kitoje valstybėje narėje tik 3, 4 ir 5 straipsniuose nustatyta tvarka.“

- 8 To paties reglamento 19 straipsnio „*Lis pendens* ir su jomis susiję ieškiniai“ 1 dalyje numatyta:

„Jeigu tarp tų pačių šalių skirtingų valstybių narių teismuose iškeliama byla dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, savo iniciatyva sustabdo nagrinėjimo procesą, kol nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija.“

- 9 Reglamento Nr. 2201/2003 66 straipsnis „Dvi ar daugiau teisinių sistemų taikančios valstybės narės“ suformuluotas taip:

„Kai valstybės narės skirtinguose teritoriniuose vienetuose galioja dvi ar daugiau teisės sistemų arba du ar daugiau taisyklių rinkinių, susijusių su bylomis, kurioms taikomas šis reglamentas:

- a) bet kuri nuoroda į nuolatinę [įprastinę] gyvenamąją vietą toje valstybėje narėje laikoma nuoroda į nuolatinę [įprastinę] gyvenamąją vietą teritoriniame vienete;

<...>“

Reglamentas (EB) Nr. 4/2009

- 10 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009, p. 1) 3 straipsnyje nustatyta:

„Jurisdikciją nagrinėti su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas valstybėse narėse turi:

<...>

- c) teismas, kuris pagal teismo valstybės teisę turi jurisdikciją nagrinėti su asmenų statusu susijusias bylas, jei kartu keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama vien tik vienos iš šalių pilietybe; <...>

<...>“

Reglamentas (ES) 2016/1103

- 11 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamento (ES) 2016/1103, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės ir teismo sprendimų sutuoktinių turto teisinių režimų klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje (OL L 183, 2016, p. 1), 15 ir 49 konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„(15) siekiant užtikrinti susituokusių porų teisinį tikrumą, susijusį su jų turtu, ir joms suteikti tam tikrą galimybę numatyti taikytiną teisę, visos taisyklės taikytinos sutuoktinių turto teisiniams režimams turėtų būti apimtos viename instrumente;

<...>

(49) tais atvejais, kai taikytina teisė nepasirinkta, siekiant suderinti numatomumą ir teisinį tikrumą, atsižvelgiant į poros gyvenimo faktines aplinkybes, šiuo reglamentu turėtų būti nustatytos suderintos kolizinės normos, pagal kurias visam sutuoktinių turtui taikytina teisė būtų nustatoma remiantis siejamųjų kriterijų eile. Pirmiausia reikėtų vadovautis sutuoktinių pirmos bendros įprastinės gyvenamosios vietos netrukus po santuokos sudarymo kriterijumi, o tik po to – sudarant santuoką sutuoktinių turėtos bendros pilietybės kriterijumi. <...>“

- 12 Šio reglamento 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Nedarant poveikio 2 daliai, tais atvejais, kai į valstybės narės teismą kreiptasi, kad jis priimtų sprendimą dėl prašymo dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium patvirtinimo arba santuokos pripažinimo negaliojančia pagal Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003, tos valstybės teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą su tuo prašymu susijusiais sutuoktinių turto teisinio režimo klausimais.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 13 Prancūzijos pilietis IB ir jo sutuoktinė FA, Airijos pilietė, 1994 m. susituokė su Brėjuje (Airija). Jie turi tris pilnamečius vaikus.
- 14 2018 m. gruodžio 28 d. IB padavė prašymą nutraukti santuoką *Tribunal de grande instance de Paris* (Paryžiaus pirmosios instancijos teismas, Prancūzija).
- 15 2019 m. liepos 11 d. nutartimi šio teismo šeimos bylas nagrinėjantis teisėjas, remdamasis FA reikalavimais, pripažino, kad neturi teritorinės jurisdikcijos nagrinėti sutuoktinių santuokos nutraukimo. Jis nusprendė, kad vien IB darbo vietos Prancūzijoje nustatymo nepakanka, kad būtų patvirtinta jo valia joje nustatyti jo įprastinę gyvenamąją vietą, nepaisant mokestinių ir administracinių pasekmių ir su tuo susijusių jo gyvenimo įpročių.
- 16 2019 m. liepos 30 d. IB apskundė šią nutartį *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas, Prancūzija), prašydamas, be kita ko, pripažinti *Tribunal de grande instance de Paris* teritorinę jurisdikciją nagrinėti bylą dėl aptariamų sutuoktinių santuokos nutraukimo. Šiuo klausimu IB teigia, kad nuo 2010 m. vykdo savo profesinę veiklą Prancūzijoje, o nuo 2017 m. gegužės mėn. ši veikla yra nuolatinė ir nepertraukiama. Be to, jis tvirtina, kad šioje šalyje apsigyveno jo tėvui priklausančiame bute, kad čia dalyvauja visuomenės gyvenime ir kad būtent jo sutuoktinės atsisakymas persikelti gyventi į Prancūziją, nors ji šioje šalyje (Paryžiuje esančiame bute arba 2017 m. įsigytame name, skirtame atostogoms) reguliariai lankosi, lėmė, kad jie gyveno atskirai.

- 17 FA savo ruožtu teigia, kad niekada nebuvo planuota, jog šeima įsikurs Prancūzijoje. Taigi šeimos įprastinė gyvenamoji vieta yra Airijoje, IB niekada nepakeitė savo gyvenamosios vietos, o tik pakeitė darbo vietos adresą. Be to, to, kad IB dirba ir gauna pajamas Prancūzijoje daugiau kaip 6 mėnesius, nepakanka, kad ten būtų nustatyta jo įprastinė gyvenamoji vieta, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktą. IB ir toliau vykdavo į šeimos nuolatinę gyvenamąją vietą, esančią Airijoje, iki 2018 m. pabaigos, ten gyveno tą patį gyvenimą kaip ir anksčiau ir, kai sutuoktiniai nuo 2018 m. rugsėjo mėn. turėjo ketinimą nutraukti santuoką, konsultavosi su advokatu Airijoje.
- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, neginčijama, kad aptariamų sutuoktinių šeimos nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Airijoje, kur šeima apsigyveno 1999 m. ir nusipirko būstą, kuris yra sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta. Be to, tuo metu, kai IB pradėjo procesą dėl santuokos nutraukimo, FA išlaikė savo įprastinę gyvenamąją vietą Airijoje, ir iki prasidedant šiam procesui nebuvo jokio gyvenimo skyrium ir niekas neleidžia nustatyti, kad sutuoktiniai turėjo bendrą ketinimą perkelti nuolatinę gyvenamąją vietą į Prancūziją, nes yra daug veiksnių, apibūdinančių IB asmeninę ir šeimos sąsają su Airija, kur jis atvykdavo kiekvieną savaitę pas sutuoktinę ir vaikus.
- 19 Vis dėlto šis teismas mano, kad IB sąsaja su Airija nėra išimtinė, palyginti su Prancūzija, nes nuo 2017 m. jis kiekvieną savaitę vykdavo dirbti į šią valstybę, ir konstatavo, kaip ir pirmosios instancijos teismas, kad IB faktiškai turėjo dvi gyvenamąsias vietas, iš kurių viena – šeimos – buvo Airijoje, o kita, susijusi su profesine veikla, daugelį metų Prancūzijoje, todėl IB sąsajos su Prancūzija veiksniai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, nėra atsitiktiniai ar susiję su ypatingomis aplinkybėmis, ir kad bent jau nuo 2017 m. gegužės 15 d. IB nustatė savo profesinių interesų centrą Prancūzijoje.
- 20 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vis dėlto patikslina, kad nors galima manyti, kad likus ne mažiau kaip šešiams mėnesiams iki kreipimosi į *Tribunal de grande instance de Paris* IB įsikūrė Prancūzijoje esančioje nuolatinėje ir ilgalaikėje gyvenamojoje vietoje, vis dėlto jis neprarado savo gyvenamosios vietos Airijoje, kur išlaikė šeimos ryšius ir reguliariai vykdavo dėl asmeninių priežasčių. Tuo remdamasis šis teismas daro išvadą, kad Airijos ir Prancūzijos teismai taip pat turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl atitinkamų sutuoktinių santuokos nutraukimo.
- 21 Šiuo klausimu minėtas teismas pažymi, kad principas, pagal kurį tas pats jurisdikcijos pagrindas gali egzistuoti dviejose valstybėse narėse, Teisingumo Teismo buvo įtvirtintas 2009 m. liepos 16 d. Sprendime *Hadadi* (C-168/08, EU:C:2009:474), tačiau pabrėžia, kad byla, kurioje priimtas tas sprendimas, buvo susijusi su pilietybės kriterijaus, pagal kurio objektyvų apibrėžimą abu sutuoktiniai gali būti dviejų valstybių narių piliečiai, taikymu, o pagrindinėje byloje ginčas kyla dėl įprastinės gyvenamosios vietos sąvokos, kurios apibrėžtį būtent ir reikia išaiškinti, taikymu.
- 22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, sąvoka „įprastinė gyvenamoji vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktą, yra savarankiška Sąjungos teisės sąvoka, kurią turi išaiškinti Teisingumo Teismas.

- 23 Tokiomis aplinkybėmis *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Kai iš faktinių aplinkybių matyti, kad vienas iš sutuoktinių gyvena dviejose valstybėse narėse, ar pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnį ir jį taikant, galima pripažinti, kad toks sutuoktinis turi įprastinę gyvenamąją vietą dviejose valstybėse narėse, todėl jei tame straipsnyje nustatyti reikalavimai tenkinami dviejose valstybėse narėse, šių dviejų valstybių narių teismai turi vienodą jurisdikciją priimti sprendimą dėl santuokos nutraukimo?“

Procesas Teisingumo Teisme

- 24 Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Cour d'appel de Paris* paprašė Teisingumo Teismo taikyti Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnyje numatytą pagreitintą procedūrą.
- 25 Teisingumo Teismo pirmininkas, atsižvelgęs į teisėjo pranešėjo siūlymą ir išklausęs generalinį advokatą, atmetė šį prašymą 2020 m. liepos 15 d. sprendimu.
- 26 Šis sprendimas grindžiamas konstatavimu, kad, išskyrus nuorodą į tai, jog aptariamų sutuoktinių gyvenimo organizavimas priklauso nuo to, kurių – Airijos ar Prancūzijos – teismų jurisdikcija bus nustatyta, o to nepakanka, kad ši byla būtų išskirta iš kitų bylų santuokos nutraukimo srityje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė jokios aplinkybės, leidžiančios nustatyti, kad dėl bylos pobūdžio ją reikia greitai išnagrinėti pagal Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalį.
- 27 2021 m. vasario 17 d. raštu IB, remdamasis Procedūros reglamento 76 straipsnio 1 dalimi, motyvuotai paprašė surengti teismo posėdį.
- 28 Teisingumo Teismo kanceliarijos paklaustas apie šį prašymą sveikatos krizės aplinkybėmis, IB 2021 m. kovo 2 d. raštu sutiko, kad teismo posėdis būtų pakeistas galimybe raštu atsakyti į kitų šalių ir suinteresuotųjų asmenų, nurodytų Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje, rašytines pastabas.
- 29 Be IB, Prancūzijos vyriausybė, Airija ir Europos Komisija pasinaudojo šia galimybe ir pateikė pastabas.

Dėl prejudicinio klausimo

- 30 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad vienas iš sutuoktinių, kuris gyvena šiose dviejose valstybėse narėse, gali turėti įprastinę gyvenamąją vietą dviejose valstybėse narėse, todėl jų teismai gali turėti jurisdikciją priimti sprendimą dėl prašymo nutraukti santuokos ryšius.
- 31 Kaip matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 pirmos konstatuojamosios dalies, šis reglamentas prisideda kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas. Šiuo tikslu šio reglamento II ir III skyriuose, be kita ko, nustatytos taisyklės, susijusios

su jurisdikcija ir sprendimų dėl santuokos ryšių nutraukimo pripažinimu ir vykdymu, kuriomis siekiama užtikrinti teisinį saugumą (2016 m. spalio 13 d. Sprendimo *Mikołajczyk*, C-294/15, EU:C:2016:772, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 32 Šiuo klausimu minėto reglamento 3 straipsnis, kuris yra jo II skyriuje, nustato bendrus jurisdikcijos kriterijus bylose dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimo negaliojančia. Šie objektyvūs, alternatyvūs ir išimtinio pobūdžio kriterijai atitinka būtinybę priimti teisės aktus, kurie būtų pritaikyti prie konkrečių poreikių spręsti konfliktus bylose, susijusiose su santuokos ryšių nutraukimu (2016 m. spalio 13 d. Sprendimo *Mikołajczyk*, C-294/15, EU:C:2016:772, 40 punktas).
- 33 Nors Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkto pirmoje–ketvirtoje įtraukose aiškiai daroma nuoroda į įprastinės sutuoktinių gyvenamosios vietos ir atsakovo įprastinės gyvenamosios vietos kriterijus, pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punkto penktą ir šeštą įtraukas leidžiama taikyti pareiškėjo įprastinės gyvenamosios vietos teismo (*forum actoris*) jurisdikcijos taisyklę (2016 m. spalio 13 d. Sprendimo *Mikołajczyk*, C-294/15, EU:C:2016:772, 41 punktas).
- 34 Iš tiesų šiomis nuostatomis, taikant tam tikras sąlygas, valstybės narės, kurios teritorijoje yra pareiškėjo įprastinė gyvenamoji vieta, teismams pripažįstama jurisdikcija nagrinėti bylas dėl santuokos ryšių nutraukimo. Taigi Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkto šeštoje įtraukoje įtvirtinta tokia jurisdikcija, jeigu pareiškėjas joje gyvena ne trumpiau kaip šešis mėnesius iki prašymo padavimo ir yra atitinkamos valstybės narės pilietis arba Airijos ir Jungtinės Karalystės atveju – jeigu ten yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta (2016 m. spalio 13 d. Sprendimo *Mikołajczyk*, C-294/15, EU:C:2016:772, 42 punktas).
- 35 Šia nuostata siekiama apsaugoti sutuoktinių interesus ir ji atitinka Reglamentu Nr. 2201/2003 siekiamą tikslą – nustatyti lanksčias kolizines normas, siekiant atsižvelgti į asmenų mobilumą, taip pat apsaugoti sutuoktinio, išvykusio iš šalies, kurioje buvo jų bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teises ir užtikrinti, kad suinteresuotąjį asmenį sieja faktinis ryšis su jurisdikciją turinčia valstybe nare (šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 13 d. Sprendimo *Mikołajczyk*, C-294/15, EU:C:2016:772, 49 ir 50 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).
- 36 Nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, Prancūzijos pilietis IB kreipėsi į *Tribunal de grande instance de Paris* su prašymu nutraukti santuoką, remdamasis Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkto šešta įtrauka. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, bent šešis mėnesius iki šio kreipimosi IB turėjo nuolatinę ir ilgalaikę gyvenamąją vietą Prancūzijoje. Šis teismas mano, kad IB sąsajos su Prancūzija veiksniai nėra atsitiktiniai ar susiję su ypatingomis aplinkybėmis ir kad bent jau nuo 2017 m. gegužės mėn. IB nustatė savo profesinių interesų centrą Prancūzijoje. Atsižvelgdamas į tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat patikslina, kad vis dėlto IB neprarado savo gyvenamosios vietos Airijoje, kur turėjo šeimos ryšių ir į kurią jis vykdavo dėl asmeninių priežasčių ne rečiau nei anksčiau. Taigi, šis teismas mano, kad IB iš tikrųjų turėjo dvi gyvenamąsias vietas: viena darbo dienomis dėl profesinių sumetimų buvo Paryžiuje, o kitomis dienomis kita – Airijoje su savo sutuoktine ir jų vaikais.
- 37 Šiomis aplinkybėmis reikia nustatyti, ar Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad konkrečiu momentu vienas iš sutuoktinių gali turėti tik vieną įprastinę gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

- 38 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad Reglamente Nr. 2201/2003 nėra sąvokos „įprastinė gyvenamoji vieta“, visų pirma vieno iš sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos, apibrėžties, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktą.
- 39 Reglamente Nr. 2201/2003 nesant tokios apibrėžties ar tiesioginės nuorodos į valstybių narių teisę siekiant nustatyti šios sąvokos prasmę ir apimtį, reikia aiškinti autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatų, kuriose ji minima, kontekstą ir šio reglamento tikslus (dėl vaiko įprastinės gyvenamosios vietos pagal analogiją žr. 2018 m. birželio 28 d. Sprendimo *HR*, C-512/17, EU:C:2018:513, 40 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 40 Pirma, reikia pabrėžti, kad nei minėto reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punkte, nei jokioje kitoje jo nuostatoje ši sąvoka nevartojama daugiskaita. Reglamente Nr. 2201/2003 daroma nuoroda į vieno ir (arba) kito sutuoktinio ar vaiko „nuolatinės [įprastinės] gyvenamosios vietos“ valstybės narės teismus, atsižvelgiant į konkretų atvejį, sistemingai vartojant vienskaitos formą, ir nėra numatyta, kad tas pats asmuo tuo pačiu metu gali turėti kelias įprastines gyvenamąsias vietas arba įprastinę gyvenamąją vietą keliuose vietose. Be to, šiuo klausimu Sąjungos teisės aktų leidėjas šio reglamento 66 straipsnio a punkte nurodė, kad, kai valstybės narės skirtinguose teritoriniuose vienetuose galioja dvi ar daugiau teisės sistemų, susijusių su klausimais, kuriuos reguliuoja šis reglamentas, „bet kuri nuoroda į nuolatinę [įprastinę] gyvenamąją vietą toje valstybėje narėje laikoma nuoroda į nuolatinę [įprastinę] gyvenamąją vietą teritoriniame vienete“.
- 41 Antra, Teisingumo Teismas, aiškindamas Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas, jau yra nusprendęs, kad, pirma, būdvardžio „nuolatinė [įprastinė]“ vartojimas leidžia daryti išvadą, kad gyvenamajai vietai turi būti būdingas tam tikras nuolatinis ir reguliarus pobūdis, ir, antra, tai, kad asmuo perkelia savo įprastinę gyvenamąją vietą į valstybę narę, atspindi šio asmens norą joje įkurti nuolatinį arba įprastą savo interesų centrą (šiuo klausimu žr. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 44 ir 51 punktus).
- 42 Be to, tokį aiškinimą patvirtina A. Borrás parengta aiškinamoji ataskaita dėl Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų santuokos bylose pripažinimo ir vykdymo (vadinamoji Briuselio II konvencija) (OL C 221, 1998, p. 1), kuria remtasi rengiant Reglamento Nr. 2201/2003 tekstą. Iš šios ataskaitos (OL C 221, 1998, p. 27) 32 punkto matyti, kad, kalbant apie „įprastinę gyvenamąją vietą“ kaip jurisdikcijos santuokos nutraukimo bylose priskyrimo kriterijų, buvo ypač atsižvelgta į Teisingumo Teismo kitose srityse pateiktą apibrėžtį, pagal kurią ši sąvoka apibūdina vietą, kurioje suinteresuotasis asmuo, siekdamas suteikti jai nuolatinį pobūdį, nustatė nuolatinį arba įprastą savo interesų centrą.
- 43 Tačiau asmens, šiuo atveju – sutuoktinio, įprastinės gyvenamosios vietos prilyginimas nuolatiniam ar įprastam jo interesų centrui nereiškia, kad reikia pripažinti, jog tuo pačiu metu kelios gyvenamosios vietos gali turėti tokį pobūdį.
- 44 Trečia, šį vertinimą patvirtina Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytais jurisdikcijos taisyklėmis siekiamas tikslas – užtikrinti asmenų judumo Europos Sąjungoje ir teisinio saugumo pusiausvyrą (šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 13 d. Sprendimo *Mikołajczyk*, C-294/15, EU:C:2016:772, 33 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 45 Tiesa, kad, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas asmenų judumui Sąjungoje, Reglamentas Nr. 2201/2003 buvo grindžiamas tikslu palengvinti galimybę nutraukti santuokos ryšius, jo 3 straipsnio 1 dalies a punkte ieškovui nustatant kelis alternatyvius kriterijus, kurių taikymas nesiejamas su kokia nors jų hierarchija. Todėl šiame reglamente nustatyta jurisdikcijos

paskirstymo sistema santuokos ryšių nutraukimo srityje nesiekia užkirsti kelio kelių teismų jurisdikcijai (šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 13 d. Sprendimo *Mikołajczyk*, C-294/15, EU:C:2016:772, 46 ir 47 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją), kuri koordinuojama minėto reglamento 19 straipsnyje įtvirtintomis *lis pendens* taisyklėmis.

- 46 Vis dėlto pripažinus, kad sutuoktinis tuo pačiu metu gali nuolat gyventi keliose valstybėse narėse, būtų pakenkta teisiniui saugumui, nes būtų sunkiau iš anksto nustatyti teismus, galinčius priimti sprendimą dėl santuokos ryšių nutraukimo, o teismui, į kurį kreiptasi, taptų sudėtingiau patikrinti savo paties jurisdikciją. Kaip išvados 94 punkte iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, kiltų rizika, kad tarptautinė jurisdikcija galiausiai būtų nustatyta ne pagal „nuolatinės [įprastinės] gyvenamosios vietos“ kriterijų, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktą, bet pagal kriterijų, grindžiamą vien vieno ar kito sutuoktinio paprasta gyvenamąja vieta, o tai pažeistų šį reglamentą.
- 47 Ketvirta, svarbu pažymėti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkte numatytų jurisdikcijos taisyklių aiškinimas turi pasekmių, kurios neapsiriboja tik pačiu santuokos ryšių nutraukimu.
- 48 Tiek Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnio c punkte, tiek Reglamento 2016/1103 5 straipsnyje konkrečiai daroma nuoroda į jurisdikciją, nustatytą Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkte, ir santuokos ryšių nutraukimo bylose numatyta teismo, į kurį kreiptasi, papildoma jurisdikcija priimti sprendimą dėl tam tikrų reikalavimų dėl išlaikymo arba dėl tam tikrų turtinių klausimų. Taigi pripažinus, kad sutuoktinis gali turėti ne vieną įprastinę gyvenamąją vietą vienu metu, taip pat būtų pažeistas reikalavimas numatyti jurisdikcijos taisykles, kuris yra bendras minėtiems reglamentams (dėl Reglamento Nr. 4/2009 žr. 2020 m. birželio 4 d. Sprendimą *FX (Prieštaravimas išlaikymo reikalavimo vykdymui)*, C-41/19, EU:C:2020:425, 40 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją, taip pat, kiek tai susiję su Reglamentu 2016/1103, be kita ko, jo 15 ir 49 konstatuojamąsias dalis).
- 49 Penkta, visų šių argumentų nepaneigia Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punkto aiškinimas, pateiktas 2009 m. liepos 16 d. Sprendime *Hadadi* (C-168/08, EU:C:2009:474, 56 punktas), dėl kurio Teisingumo Teismas pripažino, kad, kai suinteresuotieji asmenys turi kelias pilietybes, jurisdikciją gali turėti kelių valstybių narių teismai.
- 50 Kaip išvados 92 punkte iš esmės nurodė generalinis advokatas, nors minėtame sprendime Teisingumo Teismas atmetė galimybę, kad Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punkte numatytas sąsajos kriterijus, t. y. abiejų sutuoktinių pilietybė, yra apribotas tik jų „veiksminga pilietybė“, ši aplinkybė nesusijusi su šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punkto aiškinimu.
- 51 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad nors neatmestina, jog sutuoktinis tuo pačiu metu gali turėti kelias gyvenamąsias vietas, tam tikru momentu jis gali turėti tik vieną įprastinę gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktą.
- 52 Kadangi sąvoka „nuolatinė (įprastinė) gyvenamoji vieta“ iš esmės atspindi fakto klausimą (2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 51 punktas), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis visomis faktinėmis nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis, turi patikrinti, ar nacionalinio teismo, į kurį kreipėsi IB, valstybės narės teritorija atitinka vietą, kur yra pareiškėjo įprastinė gyvenamoji vieta, kaip tai suprantama pagal Reglamento

Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkto šeštą įtrauką (šiuo klausimu pagal analogiją žr. 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimo *A, C-523/07*, EU:C:2009:225, 42 punktą ir 2018 m. birželio 28 d. Sprendimo *HR, C-512/17*, EU:C:2018:513, 41 punktą).

- 53 Šiuo klausimu reikia priminti, kad aiškindamas Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas, susijusias su tėvų pareigomis, Teisingumo Teismas nusprendė, kad, siekiant nustatyti vaiko, ypač mažamečio vaiko, kuris kasdieniniame gyvenime priklauso nuo tėvų, įprastinę gyvenamąją vietą, reikia nustatyti vietą, kurioje jie būna nuolat ir yra integravęsi į socialinę ir šeiminingą aplinką, taip pat galima atsižvelgti į jų ketinimą įsikurti šioje vietoje, jeigu jei jis išreikštas konkrečiomis priemonėmis (šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 28 d. Sprendimo *HR, C-512/17*, EU:C:2018:513, 45 ir 46 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją). Taigi šioje jurisprudencijoje atsižvelgiama į vaiko, ypač mažo, tėvų socialinę ir šeiminingą aplinką kaip į esminį šio vaiko įprastinės gyvenamosios vietos nustatymo kriterijų.
- 54 Žinoma, akivaizdu, kad specifinės aplinkybės, apibūdinančios vaiko įprastinę gyvenamąją vietą, nėra visais atžvilgiais identiškos toms, kurios leidžia nustatyti įprastinę sutuoktinių gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktą.
- 55 Dėl santuokinės krizės sutuoktinis gali nuspręsti palikti buvusią poros įprastinę gyvenamąją vietą, kad įsikurtų kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra ši ankstesnė gyvenamoji vieta, ir ten pateikti prašymą nutraukti santuokos ryšius Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkto penktoje arba šeštoje įtraukose numatytais sąlygomis, kartu galėdamas visiškai laisvai išsaugoti tam tikrus socialinius ir šeiminius ryšius buvusiose poros gyvenamosios vietos valstybės narės teritorijoje.
- 56 Be to, skirtingai nei vaikas, ypač mažametis, kurio aplinka paprastai yra išimtinai šeimos aplinka (šiuo klausimu žr. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi, C-497/10* PPU, EU:C:2010:829, 54 punktą), suaugusiojo aplinka neišvengiamai yra įvairesnė, susidedanti iš daug platesnio veiklos spektro ir įvairesnių interesų, be kita ko, profesinių, sociokultūrinių, turtinių, taip pat privataus ir šeimos pobūdžio. Šiuo klausimu negalima reikalauti, kad šie interesai būtų sutelkti vienos valstybės narės teritorijoje, atsižvelgiant, be kita ko, į Reglamento Nr. 2201/2003 tikslą palengvinti prašymų nutraukti santuokos ryšius pateikimą, nustatant lanksčias kolizines normas ir apsaugant sutuoktinio, kuris dėl santuokinės krizės išvyko iš bendros gyvenamosios vietos valstybės narės, teises (šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 13 d. Sprendimo *Mikołajczyk, C-294/15*, EU:C:2016:772, 50 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 57 Vis dėlto remiantis šio sprendimo 53 punkte nurodyta jurisprudencija, aiškinant Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktą, leidžiama manyti, kad sąvokai „nuolatinė [įprastinė] gyvenamoji vieta“ iš esmės būdingi du aspektai, t. y. pirma, suinteresuotojo asmens valia nustatyti įprastą savo interesų centrą konkrečioje vietoje ir, antra, palyginti nuolatinio pobūdžio buvimas atitinkamos valstybės narės teritorijoje.
- 58 Vadinas, sutuoktinis, kuris nori remtis Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkto penktoje arba šeštoje įtraukose numatytu jurisdikcijos pagrindu, būtinai turi būti perkėlęs savo įprastinę gyvenamąją vietą į kitos valstybės narės nei buvusios bendros gyvenamosios vietos valstybės narės teritoriją ir atitinkamai, pirma, būti išreiškęs norą įkurti įprastą savo interesų centrą šioje kitoje valstybėje narėje ir, antra, įrodyti, kad jo buvimas šios valstybės narės teritorijoje yra palyginti nuolatinis.

- 59 Nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos, neginčijama, kad IB, valstybės narės, į kurią jis kreipėsi, pilietis, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkto šestą įtrauką atitiko reikalavimą gyventi šios valstybės narės teritorijoje bent šešis mėnesius iki prašymo nutraukti santuokos ryšius pateikimo. Taip pat nustatyta, kad nuo 2017 m. IB nepertraukiamai ir nuolat nuo 2017 m. vykdė nuolatinę profesinę veiklą Prancūzijoje, kurios teritorijoje jis gyveno bute, kad galėtų vykdyti minėtą veiklą.
- 60 Šios aplinkybės įrodo, kad IB gyvenimas šios valstybės narės teritorijoje yra nuolatinis ir atskleidžia bent jau suinteresuotojo asmens integraciją į socialinę ir kultūrinę aplinką šioje valstybėje narėje.
- 61 Nors šios aplinkybės *a priori* leidžia manyti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkto šeštoje įtraukoje numatytos sąlygos gali būti įvykdytos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vis dėlto turi patikrinti, ar visos bylos faktinės aplinkybės iš tikrųjų leidžia pripažinti, kad suinteresuotasis asmuo perkėlė savo įprastinę gyvenamąją vietą į valstybės narės, kuriai priklauso minėtas teismas, teritoriją.
- 62 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad sutuoktinis, kuris gyvena dviejose valstybėse narėse, gali turėti savo įprastinę gyvenamąją vietą tik vienoje iš šių valstybių narių, todėl tik valstybės narės, kurios teritorijoje yra ši įprastinė gyvenamoji vieta, teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl prašymo nutraukti santuokos ryšius.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 63 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 3 straipsnio 1 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad sutuoktinis, kuris gyvena dviejose valstybėse narėse, gali turėti savo įprastinę gyvenamąją vietą tik vienoje iš šių valstybių narių, todėl tik valstybės narės, kurios teritorijoje yra ši įprastinė gyvenamoji vieta, teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl prašymo nutraukti santuokos ryšius.

Parašai.